HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייה בן עמי א"ל [1]אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא [א]א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות [ב]תנו רבנן [2]מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא והלא כבר יצאו משיח לידון בפר נשיא לידון בשעיר שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה ת"ל מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן [א]כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי כשבה או שעירה קמ"ל [ב]בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא [ג]דאמר עולא א"ר יוחנן [ג]אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה הכי השתא מומר [ד]לאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה לא תבעי לך [ה]דמייתי אשם תלוי אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו [ו]ת"ר מעם הארץ [ו]פרט למומר [ז]ר"ש בר יוסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [ח]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי בינייהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו מ"ס כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ס [י]לדם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [כ]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ס כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא תנו רבנן [ל]אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך [מ]רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק [נ]אכל חלב לתאבון הרי זה מומר [ס]להכעים הרי זה [ע]צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל [פ]נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [צ]אף הלובש כלאים מאי בינייהו איכא בינייהו כלאים דרבנן מר סבר מדאורייתא הוי מומר דרבנן לא הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסוריה אפי' בדרבנן הוי מומר [ק]פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעים צדוקי וחד אמר להכעים נמי מומר אלא איזהו צדוקי [ר]כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעים הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא: ואיזהו נשיא זה מלך כו': [ש]תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה

בן עמי. בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה: **אמר אל תצורם ואל תתגר בם.** ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו צערא לא ליעבד להם. ולא עוד אפילו בכירה דקריתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו [מ]: **וקדמתה ארבע דורות.** בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית: **ת"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ.** ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד: **למה לי מעם הארץ.** למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר: **שיכול.** כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט: **ת"ל מעם הארץ פרט למשיח.** דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה: **אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי.** ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא: **ס"ד אמינא.** הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה: **אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה.** ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן [י] חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות: **מאי איכא למימר.** דמאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא: **ס"ד אמינא נצטרף.** חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל. והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה: **כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר.** מנשיאותו והשלימו: **אכל ספק חלב כשהוא הדיוט.** דקא סבור דשומן הוא: **ונתמנה ונודע לו על ספקו.** שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל: **מהו.** מי מייתי אשם תלוי או לא: **מדאישתני לודאי.** דקאמר ר' שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובההוא ליכא אשם תלוי אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו ומדאישתנו לקרבן ודאי אישתנו נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי: **או דלמא כי אישתני לודאי.** היינו טעמא דר' שמעון דפטר משום דאישתני קרבן דידיה דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר: **אבל הכא.** כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: **דלא אישתני קרבן דידיה.** דעל ספק חטאת קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי. תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** [ס]. שאין מקבלין מידו: **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון.** דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא שב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו: קתני אכל חלב שחוטה זה מומר והדר תני איזהו מומר מאי קאמר: **להכעים.** דאית ליה היתרא ואכיל איסורא: **הרי זה צדוקי** [ע]. [פ] ושחיטתו לעבודת כוכבים: **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך.** הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעים הוא עושה וסתמו [צ] רע הוא: **ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** הרי זה מומר: **מאי איכא.** בין ת"ק לרבי יוסי בר רבי יהודה כיון דאמר ת"ק אכל חלב הרי זה מומר מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים אידי ואידי דאורייתא ואסור: ת"ק סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו: ור' יוסי סבר אף הלובש נמי כלאים דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן שעטנז שוע טווי ונוז כדאמרינן במסכת נדה (דף סא:) ורבנן גזור בחד מינייהו. שוע שמנפץ כאחת ועשה מהם לבד טווי שנטוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות נוז שארוג אפי' חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן: **חד אמר.** האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה מומר: **להכעים.** דאית ליה היתרא ואפי' הכי אכיל איסורא צדוקי הוא [ק]: **אכל פרעוש או יתוש הרי זה מומר.** דהכא ודאי להכעים קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי וקשיא למאן דאמר להכעים צדוקי הוא: לעולם אימא לך להכעים צדוקי הוא והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שתאב לטעום דבר אסור ולא להכעים קא עביד: מה

מסורת הש"ס

א) נזיר כג: ב"ק לח: ע"ש, ב) ת"כ פ' ויקרא, ג) זבחים יב: כריתות ז. סנהדרין מז., ד) חולין ה: [שבת סט.] יומא פ. לעיל ב., ה) [בס"א: למשומד, וכן להלן], ו) [שבועות כו:], ז) [תוספתא פרק א], ח) [צ"ל ר' יוסי בר' יהודה אומר], ט) בדפוס ווילנא הגירסא מין, וכן להלן, י) [עי' תוס' בכורות לז. ד"ה ויין נסך וע"ע תוספות בע"ז כו: שמפרשו נבילה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והולכת ואינה ראוי' לאכילה ע"ש ד"ה וחד אמר], כ) ע"ז כו:, ל) ת"כ פ' ויקרא, מ) "ולא עוד וכו' עמו" ליתא בס"א, נ) [לעיל י.], ס) בס"א: למשומד, וכן להלן, ע) בס"א: מין, וכן להלן, פ) בס"א נוסף: ומורידין אותו לבור, צ) בדפוס ווילנא הגירסא מין, ק) בס"א נוסף ומורידין אותו לבור,

◆

תוספות הרא"ש

הכא ב"ע כגון שאכל חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דצרף אכילה בתרייתא בהדי אכילה קמייתא קמ"ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב"ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל. תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דנשיא בכה"ג לאו בכלל חיובא דשעיר הוה ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דסד"א לייתי כשעת ידיעה. ואע"ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה ונודע לו לא אזיל ר"ש בתר ידיעה להביא שעיר אע"ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכי] הכא (ה"נ) צריך קרא דהיכא דהוה חטאה וידיעה בתרי גווני מסתבר טפי לילך אחר ידיעה הגורמת הבאת קרבן להשוות קרבן זה לרוב צבור כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דסד"א ניזל בתר ידיעה להביא כשבה או שעירה כרוב צבור להכי אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי' בתר ידיעה להביא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן המשיח שחטא ואחר כך עבר ממשיחתו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מנשיאתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל חיובא דשעיר ל"ל למעוטי לנשיא ממעוטא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימה בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא השלים השעור כשהוא נשיא לא קרינן ביה אשר נשיא יחטא לצטרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא וליתי כשבה או שעירה כרוב צבור (דאיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דבכה"ג לא יצא לידון בשעיר קמ"ל דפטור אף מכשבה או שעירה. וגירסא זו נראה עיקר דאמר [א] נשיא יחטא משמע דאתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא וללישנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה ולאו מקרא מדלא מייתי האי קרא למדרש טעמיה דר"ש: **ואיזה** מומר דבסתמא הוה מין אוכל נבלות כו'. פרש"י ז"ל כיון דאוכל דברים שאין הגוף נהנה בו וקשה תינח נבלות דאיכא למוקי בנבלות מוסרחות אבל טרפות מאי איכא למימר [ובפרש"י ז"ל לא הזכיר טרפות משמע דל"ג ליה (ברש"י שלנו כתוב טרפות). אלא יי"נ מאי איכא למימר. ומיהו יי"נ איכא לאוקמי ביין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף תאב לו אלא כיון דפקר כולי האי לשתות יין שנתנסך לעבודת כוכבים. ומיהו קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי הוי מין הא קתני לקמן אכל פרעוש אחד כו' אע"ג דאין הגוף מתאוה לו. וי"ל דלא אכל אלא פ"א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו חומדת לטעום כל דבר ואפי' דבר איסור. אבל הכא דאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:
יא ג מיי' שם פ"ג הל' ח ולא כר"י ע"ש:
יב ד מיי' שם הלכה ז:
יג ה מיי' פט"ו שם הלכה י:
יד ו ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ז ופרק ג מהל' מעשה קרבנות הל' ד:
טו ט י כ ל מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י סמג לאוין קסג טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף ה וטור שו"ע יו"ד סי' קנח סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תְּצֻרֵם וְאַל תִּתְגָּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט
2. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
4. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם: דברים יז יט

◆

מוסף רש"י

הואיל ונדחה. הקרבן כשהמיר דתו, דאין מקבלין קרבן מן המומרים (סנהדרין מז.). **מעם הארץ.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על השוגג (חולין ה:). **פרט למומר.** דאינו במביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין ממנו (לעיל ב.). **ר"ש בר יוסי אומר.** מכאן אתה למד, **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** וסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא (חולין ה:) משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו.** הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ותמו"ה גרם היושב, שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל עבירה זו (חולין ה.). **לתאבון.** כשאין להם כשר, אבל אינו מופקר להיות אוכל איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעים (ע"ז כו:).

◆

רבינו חננאל

ויורד וה"ה למשיח ונשיא כיוצא בהן דברי ר' יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. וטעמיה דר' עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי טעמא דר' יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר דמצווה על כל אחת ואחת ישנו (בכללן) [בכולן] נשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. ודחינן אימא מתחייב באחת אע"פ שאינו מתחייב בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר' ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירות בנשיא הוא אומר מכל מצות:

(והשאר חסר חבל על דאבדין)

◆

תוספות הרא"ש (המשך)

שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. הרמ"ה ז"ל [ג]: רבי יהודה אומר אף (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש"י ז"ל דארישא קאי ואמר אף הלובש כלאים כמו אוכל חלב. והרמ"ה ז"ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בסתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבשאר בגדים. ומסתברא כפרש"י ז"ל]: כלאים דרבנן כגון לבדים שהן שוע ואינו טווי וארוג דמדאורייתא לא הוה כלאים עד שיהא שוע כל אחד לבד וטווי כל אחד לבד ונוז דהיינו שזור כל אחד לבד ואח"כ אורגו יחד. כפר"ת ועיקר [ג]: ת"ר יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו. הך ברייתא מפרשה למתניתין דקתני איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ה' [אלהיו] שאין גביו אלא ה' אלהיו. דלא תימא ממשמעות קרא דריש קמ"ל דלא דטובא קראי כתיבי ה' אלהיו ה' אלהיך אלהיכם ואחד מלך ואחד הדיוט במשמע. אלא מגזירה שוה דפרשת מלך קדריש:

א) אולי צ"ל תחטא מעם הארץ ולא נשיא כו': ב) כ"ה בס' ש"י: ג) עי' רא"ש פ"ט דנדה סי' ח: